AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (első tanács)

2009. március 10.*

A T-68/05. sz. ügyben,

az **Aker Warnow Werft GmbH** (székhelye: Rostock [Németország]),

a **Kvaerner ASA** (székhelye: Oslo [Norvégia])

(képviselik őket kezdetben: M. Schütte ügyvéd és B. Immenkamp solicitor, később: M. Schütte)

felpereseknek

* Az eljárás nyelve: angol.

az **Európai Közösségek Bizottsága** (képviselik: L. Flynn és V. Kreuschitz, meghatalmazotti minőségben)

alperes ellen

a Németország által a Kvaerner Warnow Werft javára végrehajtott állami támogatásról szóló, 2004. október 20-i 2005/374/EK bizottsági határozat (HL 2005. L 120., 21. o.) megsemmisítése iránti kérelme tárgyában,

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK
ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁGA (első tanács),

tagjai: V. Tiili elnök (előadó), F. Dehousse és I. Wiszniewska-Białecka bírák,

hivatalvezető: K. Pocheć tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2008. március 11-i tárgyalásra,

meghozta a következő

Ítéletet

Jogi háttér és a jogvita alapját képező tényállás

1 1990. december 21-én a Tanács elfogadta a hajógyártás támogatásáról szóló 90/684/EGK irányelvet (HL L 380., 27. o.). Ez az irányelv rendelkezik az Európai Közösségben hajógyártással és -átépítéssel foglalkozó vállalkozások (a továbbiakban: hajógyárak) javára bizonyos feltételek mellett nyújtott működési és szerkezetátalakítási állami támogatások lehetőségéről.

2 A jelen kereset keretében egyedüli jelentőséggel bíró működési támogatásokkal kapcsolatban a 90/684 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „[a hajógyáraknak] nyújtott termelési támogatások összeegyeztethetőnek tekinthetők a közös piaccal, ha a [hajógyártási és -átépítési] szerződéshez nyújtott támogatás teljes összege támogatástartalomban nem haladja meg a támogatás előtti szerződéses érték százalékban kifejezett egységes felső határát". Ezenkívül az említett irányelv 11. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján a tagállamoknak a 90/684 irányelvvel érintett valamennyi új vagy már meglévő támogatási programot a végrehajtását megelőzően be kell jelenteniük a Bizottságnak.

3 1991. május 24-i és június 4-i levelével a Németországi Szövetségi Köztársaság a 90/684 irányelv 11. cikke (2) bekezdése a) pontjának megfelelően bejelentette a Bizottságnak a német területen és különösen az egykori Német Demokratikus Köztársaság területén található hajógyárakra vonatkozó támogatási programokat.

4 A Németországi Szövetségi Köztársaságnak címzett 1991. szeptember 13-i határozatával (a továbbiakban: 1991. szeptember 13-i határozat) a Bizottság úgy határozott, hogy a bejelentett támogatási programok tekintetében nem emel kifogást. Az említett határozatban a Bizottság a 90/684 irányelv 4. cikkének (1) bekezdésében szereplő „szerződéshez kapcsolódó termelési támogatásokkal" kapcsolatban többek között úgy vélte, hogy „a verseny kivédésére irányuló támogatási program alapján [minden] német hajógyár részesül[het] a szerződéses érték 9,5%-át (a támogatás előtti szerződéses érték 8,7%-át) kitevő mértékű támogatásban, amennyiben ezek a hajógyárak olyan országok más hajógyáraival állnak versenyben, amelyekben több támogatást nyújtottak". Az 1991. szeptember 13-i határozat a Bizottság 1987. december 2-i levelével elfogadott határozata helyébe lépett, amely megengedte a Németországi Szövetségi Köztársaságnak, hogy a német hajógyáraknak a verseny kivédésére irányuló támogatást (Wettbewerbshilfe, a továbbiakban: versenyképességi támogatás) nyújtson.

5 1992. július 20-án a Tanács elfogadta a 90/684 irányelvet módosító 92/68/EGK irányelvet (HL L 219., 54. o.). A 92/68 irányelv célja arra irányult, hogy kizárólag az egykori Német Demokratikus Köztársaság területén található hajógyárak számára megengedje, hogy a 90/684 irányelvben foglaltnál magasabb támogatási felső határ vonatkozzon rájuk, és elősegítse a szerkezetátalakításukat, miközben a hajógyártás világpiacán csökkenti a többletkapacitást.

6 A 92/68 irányelv beiktatta a 90/684 irányelvbe a 10a. cikk (1)–(3) bekezdését, amely a következőképpen rendelkezik:

„(1) A [működési támogatásokra vonatkozó] II. fejezet a 4. cikk (6) és (7) bekezdése kivételével nem alkalmazható az 1990. július 1-jén az egykori Német Demokratikus Köztársaság területén működő [hajó]gyárak hajógyártási és -átépítési tevékenységére.

(2) 1993. december 31-ig az (1) bekezdésben említett gyárak hajógyártási és -átépítési tevékenysége javára nyújtott működési támogatások a következő feltételek mellett összeegyeztethetőnek tekinthetőek a közös piaccal:

a) az ezekben a gyárakban ebben az időszakban végzett tevékenység folytatásának elősegítését célzó támogatások egyik gyár esetében sem haladják meg a szerkezet-átalakítást követő három évben kifejtett hajógyártási és -átépítési tevékenység alapján számított éves forgalom 36%-ának megfelelő felső határt; ezeket a támogatásokat 1993. december 31-ig ki kell fizetni;

b) semmilyen más termelési támogatást nem nyújtottak 1990. július 1-je és 1993. december 31. között aláírt szerződésekre;

c) [az egykori Német Demokratikus Köztársaság] a Bizottság által jóváhagyott menetrend szerint, és mindenképpen 1995. december 31. előtt a kapacitást ténylegesen és visszafordíthatatlanul az 1990. július 1-jén fennálló 545 000 [kompenzált bruttó űrtartalmú] kapacitás nettó 40%-ára csökkenti;

d) [az egykori Német Demokratikus Köztársaság] független könyvvizsgáló által készített éves jelentés formájában bizonyítékot szolgáltat a Bizottságnak arra vonatkozóan, hogy a kifizetett támogatások kizárólag az egykori Német Demokratikus Köztársaságban található gyárak tevékenységére vonatkoznak; az első ilyen jelentést legkésőbb 1993 február végéig be kell nyújtani a Bizottságnak;

(3) A Bizottság biztosítja, hogy a jelen cikkben foglalt támogatások nem sértik a közös érdekkel ellentétes módon a kereskedelmet."

7 A kizárólagos tárgyalásokat követő versenytárgyalási eljárás eredményeként 1992. október 7-én kötött szerződéssel (a továbbiakban: átvételi szerződés) a Treuhandanstalt (a továbbiakban: THA), az egykori Német Demokratikus Köztársaság területén található hajógyárak szerkezetátalakításáért és privatizálásáért felelős közigazgatási

szerv a keletnémet Neue Warnow Werft hajógyárat, a Kvaerner Warnow Werft (a továbbiakban: KWW) jogelődjét a norvég Kvaerner csoportra ruházta át. A KWW jelenleg Aker Warnow Werft.

8 1992. október 30-án a Németországi Szövetségi Köztársaság bejelentette a Bizottságnak az átvételi szerződést, valamint többek között a KWW számára a hajógyár szerkezetátalakítását lehetővé tevő állami támogatások kifizetésének előzetes tervét. Az átvételi szerződés 7. és 12. cikkéből lényegében kitűnik, hogy azokat az állami támogatásokat, amelyekből a KWW a Warnow Werft hajógyár szerkezetátalakítását kívánta elvégezni, részletekben kellett kifizetni, és a részletek kifizetését a Bizottság előzetes hozzájárulásától tették függővé.

9 A Németországi Szövetségi Köztársaságnak címzett 1993. február 10-i határozatával a Bizottság elsősorban a 90/684 irányelv 4. cikke alapján úgy határozott, hogy nem emel kifogást az 1991. szeptember 13-i bizottsági határozattal jóváhagyott versenyképességi támogatási program módosításai tekintetében.

10 1993. február 10-i határozatában a Bizottság az 1991. szeptember 13-i határozatban jóváhagyott támogatások felső határára hivatkozik.

11 A Németországi Szövetségi Köztársaságnak címzett 1993. március 3-i (a továbbiakban: első jóváhagyó határozat), 1994. január 17-i (a továbbiakban: második jóváhagyó határozat), 1995. február 20-i, 1995. október 18-i és 1995. december 11-i határozatával a Bizottság a 92/68 irányelvvel módosított 90/684 irányelv alapján jóváhagyta a KWW javára működési támogatás és a Warnow Werft hajógyár szerkezetátalakítására irányuló támogatás részletekben történő nyújtását.

12 A KWW-nek nyújtott működési támogatások szempontjából csak az első és a második jóváhagyó határozatnak van jelentősége.

13 Az első jóváhagyó határozat a KWW-nek nyújtott működési támogatások vonatkozásában különösen a következőket állapította meg:

„1992. július 20-án a Tanács elfogadta a hajógyártás támogatásáról szóló [90/984] irányelvet módosító [92/68] irányelvet. Az új [92/68] irányelv a versenyképesség visszaszerzése miatt sürgőssé vált szerkezetátalakítás végrehajtása érdekében kivételt állapít meg az egykori [Német Demokratikus Köztársaság] hajógyárainak nyújtott működési támogatási programokra.

A [Warnow Werft hajógyár] privatizálására vonatkozóan a Bizottság a német kormánytól megkapta [az átvételi szerződés] magyarázatokkal kiegészített végleges változatát. Az 1993. február 2-i megbeszélésen a német hatóságok további adatokkal szolgáltak. A Bizottság így össze tudta gyűjteni az annak eldöntéséhez szükséges információkat, hogy a [Warnow Werft hajógyár] esetében teljesülnek-e a [92/68] irányelvben foglalt különös szabályozás feltételei.

Amikor a Bizottság jóváhagyta ezt az eltérést, biztosította a Tanácsot arról, hogy gyakorolni fogja ellenőrzési és felügyeleti jogkörét annak érdekében, hogy [az egykori Német Demokratikus Köztársaság területén található] hajógyárak csak a szerkezetátalakításukhoz feltétlenül szükséges támogatásban részesüljenek.

[…]

[A] Bizottság úgy határozott, hogy a hajógyártásra vonatkozó [90/684] irányelv és a [92/68] irányelv rendelkezései alapján nem emel kifogást a németországi [Warnow Werft hajógyárnak] nyújtott támogatás első részletének kifizetésére vonatkozóan. Ez a részlet a következő elemekből áll:

– 45 500 000 [német márka] összegű működési támogatás, 11 700 000 [német márka] az 1990. július 1-je után kötött, jelenleg teljesítés alatt álló [hajógyártási szerződésekből] származó veszteségek egy részének megtérítésére, és 6 100 000 [német márka] összegű versenyképességi támogatás, valamint 27 750 000 [német márka] összegű saját tőke kifizetése.

[…]”

14 A második jóváhagyó határozat a KWW-nek nyújtott működési támogatásokkal kapcsolatban különösen a következőket állapította meg:

„A német kormánynak [a Warnow Werft hajógyár termelési kapacitására vonatkozó] jelen kötelezettségvállalására tekintettel a Bizottság a hajógyártás támogatásáról szóló [90/684] irányelv és a [90/684] irányelvet módosító [92/68] irányelv alapján […] úgy határozott, hogy nem emel kifogást a németországi [Warnow Werft hajógyárnak] nyújtott támogatás második részletének kifizetésére vonatkozóan; ez a részlet a következő elemekből áll:

– 617 100 000 [német márka] összegű működési támogatás, amelyből 113 500 000 [német márkát] készpénzben kell kifizetni; amely összegből 66 900 000 [német márka] versenyképességi támogatás, 46 600 000 [német márka] pedig az 1990. július 1-je után kötött [hajógyártási szerződésekből] származó veszteségek egy részét fedezi. Ez a [Warnow Werft] hajógyárnak az 1993. december 31-ig kötött szerződésekre vonatkozóan kifizethető legnagyobb összegű működési támogatás.

[…]”

15 1999. július 8-án a Bizottság elfogadta a Németországi Szövetségi Köztársaság által a KWW-nek nyújtott állami támogatásokra vonatkozó 1999/675/EK határozatot (HL L 274., 23. o.). Ezt a határozatot a 2000. március 29-i 2000/416/EK bizottsági határozat (HL L 156., 39. o.) módosította, amelyben a Bizottság lényegében azt állapította meg, hogy mivel a KWW az 1998-as évre vonatkozóan túllépte az engedélyezett termelési kapacitást, a neki nyújtott 82 200 000 német márka (DEM) összegű támogatások nem egyeztethetők össze a közös piaccal.

16 2000. február 15-én a Bizottság elfogadta a Németországi Szövetségi Köztársaság által a KWW-nek nyújtott állami támogatásokra vonatkozó 2000/336/EK határozatot (HL L 120., 12. o.), amelyben lényegében azt állapította meg, hogy mivel a KWW az 1997-es évre vonatkozóan is túllépte az engedélyezett termelési kapacitást, a neki nyújtott 12 600 000 DEM összegű támogatások nem egyeztethetők össze a közös piaccal.

17 2002. február 28-án az Elsőfokú Bíróság a T-227/99. és T-134/00. sz., Kvaerner Warnow Werft kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletében (EBHT 2002., II-1205. o.) lényegében azzal az indokolással semmisítette meg a fenti 15. és 16. pontban említett két bizottsági határozatot, hogy a Bizottság tévesen értelmezte a kapacitáskorlát fogalmát a tényleges termelés korlátjaként. 2004. április 29-én a Bíróság a C-181/02. P. sz., Bizottság kontra Kvaerner Warnow Werft ügyben hozott ítéletében (EBHT 2004., I-5703. o.) elutasította a Bizottság által az Elsőfokú Bíróság ítéletével szemben benyújtott fellebbezést.

18 2004. október 20-án a Bizottság elfogadta a Németország által a Kvaerner Warnow Werft javára végrehajtott állami támogatásról szóló 2005/374/EK határozatot (HL 2005. L 120., 21. o.; a továbbiakban: megtámadott határozat).

19 A megtámadott határozat (1) és (2) preambulumbekezdésében a Bizottság ismerteti, hogy 1999. június 16-án tájékoztatást kért a német hatóságoktól azoknak a pénzeszközöknek az eredetéről, amelyek a német sajtóban 1999. június 12-én közzétett információ szerint lehetővé tették a KWW számára, hogy körülbelül 205 000 000 eurós kölcsönt nyújtson a Kvaernernek. A Bizottság e tekintetben kifejti, hogy a tájékoztatást

azért kérte, hogy megbizonyosodjon arról, hogy az említett pénzeszközök „nem a [KWW-nek] fizetett támogatás többletkifizetéseiből vagy más támogatási elemekből származtak-e”.

20 A vizsgálatát követően a Bizottság egyrészt a megtámadott határozat (127) preambulumbekezdésében azt állapítja meg, hogy „a [KWW és a Kvaerner közötti] pénzmozgások a jelek szerint nem az 1995-ben véget ért szerkezetátalakítási időszak többlettámogatásából származtak”.

21 Másrészt a Bizottság a megtámadott határozat (120) és (121) preambulumbekezdésében azt állapítja meg, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaság által számára szolgáltatott információk szerint a KWW 25 999 000 DEM összegű állami többlettámogatást kapott, amely a KWW által „a szerkezetátalakítási időszak alatt” kapott támogatás teljes összege, azaz 430 100 000 DEM, és a hajógyártási és -átépítési szerződésekhez kapcsolódóan a KWW által elszenvedett tényleges veszteségek (a továbbiakban: szerződésekhez kapcsolódó veszteségek), azaz 404 101 000 DEM közötti különbségnek felel meg.

22 A Bizottság a megtámadott határozatban a következőket állapítja meg:

„1. cikk

A [Németországi Szövetségi Köztársaság] által a [KWW] számára adott, 13 293 077 EUR (25 999 000 DEM) összegű állami támogatás nem egyeztethető össze a közös piaccal.

2. cikk

(1) [A Németországi Szövetségi Köztársaságnak] meg kell tennie mindazokat az intézkedéseket, amelyek az 1. cikkben említett, a [KWW] számára rendelkezésre bocsátott támogatásnak a [KWW-től] való visszafizetéséhez szükségesek.

[…]"

Eljárás és a felek kérelmei

23 Az Elsőfokú Bíróság Hivatalához 2005. február 16-án benyújtott keresetlevelükkel az Aker Warnow Werft GmbH és a Kvaerner ASA felperesek előterjesztették a jelen keresetet.

24 Az előadó bíró jelentése alapján az Elsőfokú Bíróság (első tanács) megnyitotta a szóbeli szakaszt, és 2007. december 6-i és 2008. január 7-i levelével az eljárási szabályzat 64. cikkében meghatározott pervezető intézkedések keretében felhívta a feleket, hogy válaszoljanak az írásbeli kérdésekre, és nyújtsanak be bizonyos iratokat. A felek az előírt határidőn belül eleget tettek a felhívásnak.

25 Az Elsőfokú Bíróság Hivatalához 2008. február 11-én benyújtott leveleikben a felperesek azt kérték, hogy a Bizottság által az Elsőfokú Bíróság pervezető intézkedéseire válaszul előterjesztett egyes dokumentumokat távolítsanak el az aktából, mivel azoknak nincsen jelentősége a jogvita kimenetele szempontjából (a továbbiakban: vitatott dokumentumok). Az Elsőfokú Bíróság Hivatalához 2008. február 19-én benyújtott levelében a Bizottság arra hivatkozik, hogy a vitatott dokumentumok relevánsak az Elsőfokú Bíróság által neki címzett pervezető intézkedések megválaszolása szempontjából.

26 A 2008. március 11-én megtartott tárgyaláson az Elsőfokú Bíróság meghallgatta a felek szóbeli előterjesztéseit és az Elsőfokú Bíróság szóbeli kérdéseire adott válaszait. Ezenkívül az Elsőfokú Bíróság elutasította a felperesek arra irányuló kérelmét, hogy a vitatott dokumentumokat távolítsák el az aktából, amennyiben azokat a Bizottság az általa feltett kérdésekre válaszul terjesztette elő. Végül az Elsőfokú Bíróság felszólította a Bizottságot bizonyos iratok tizenöt napon belül történő benyújtására. A Bizottság a felszólításnak 2008. március 18-án eleget tett. 2008. április 8-i levelükkel a felperesek benyújtották az említett dokumentumokra vonatkozó észrevételeiket.

27 A szóbeli szakaszt 2008. április 25-én befejezettnek nyilvánították.

28 A felperesek azt kérik, hogy az Elsőfokú Bíróság:

– semmisítse meg a megtámadott határozatot;

– kötelezze a Bizottságot a költségek viselésére.

29 A Bizottság azt kéri, hogy az Elsőfokú Bíróság:

– utasítsa el a keresetet mint megalapozatlant;

– kötelezze a felpereseket a költségek viselésére.

Az ügy érdeméről

30 A felperesek négy jogalapot terjesztenek elő keresetük alátámasztására. Az első jogalapot téves jogalkalmazásra és nyilvánvaló értékelési hibára alapítják, amennyiben a Bizottság a megtámadott határozatban tévesen vont kétségbe meglévő támogatásokat, amelyeknek nem rendelhette el a visszatéríttetését. A második jogalapot az ahhoz a tényhez kapcsolódó nyilvánvaló értékelési hibára alapítják, hogy a KWW nem kapott semmilyen többlettámogatást, mivel a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek fedezésére nyújtott támogatások teljes összege valójában alacsonyabb volt az ezen az alapon elszenvedett tényleges veszteségek összegénél. A harmadik jogalapot a jogbiztonság és a bizalomvédelem elve megsértésére alapítják, amely az eljárás megindítása határidejének és a Bizottság eljárást megelőzően tanúsított magatartásának tudható be. A másodlagosan előterjesztett negyedik jogalapot a visszatérítendő támogatás összege meghatározásánál elkövetett nyilvánvaló értékelési hibára alapítják.

31 Bevezetésképpen rá kell mutatni arra, hogy a második jogalap keretében a felperesek lényegében a Bizottság azon megállapítását kifogásolják, hogy a KWW összesen 430 100 000 DEM támogatást kapott, amely a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek fedezésére kapott 450 000 000 DEM összegű támogatásnak és 62 500 000 DEM összegű versenyképességi támogatásnak a Bizottság által jóváhagyott, de a Kvaernernek ki nem fizetett 82 400 000 DEM összegű működési támogatással csökkentett összegének felel meg, amely a szerződésekhez kapcsolódó, 404 100 000 DEM összegű tényleges veszteségek fedezésére szolgál. A második jogalap két részre osztható.

32 Az első résszel a felperesek lényegében azt adják elő, hogy a KWW csak a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek címén összesen 58 300 000 DEM, készpénzben kifizetett támogatást kapott, amint ez az első és a második jóváhagyó határozatból kitűnik, nem pedig 450 000 000 DEM támogatást, ahogyan azt a Bizottság a megtámadott határozatban megállapította.

33 A második résszel a felperesek lényegében arra hivatkoznak, hogy a KWW által a ki nem fizetett versenyképességi támogatás megtérítésére kapott 62 500 000 DEM-et nem

kellett volna beleszámítani a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek fedezésére nyújtott támogatás teljes összegébe.

34 Mivel ez a két rész annak megállapítására irányul, hogy a KWW által a szerződésekhez kapcsolódó veszteségei fedezésére kapott támogatás teljes összege nem haladja meg az általa e tekintetben elszenvedett tényleges veszteségek teljes összegét, az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy vizsgálatát célszerű a második jogalap második részével kezdeni.

A második jogalap második részéről, amelyet a megtámadott határozatban a figyelembe vehető, kapott támogatás meghatározásánál elkövetett nyilvánvaló értékelési hibára alapítottak

A felek érvei

35 A felperesek lényegében arra hivatkoznak, hogy a Bizottság nyilvánvaló értékelési hibát követett el azáltal, hogy a ki nem fizetett versenyképességi támogatás megtérítése címén nyújtott 62 500 000 DEM-et beleszámította a KWW által kizárólag a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek fedezésére kapott támogatás teljes összegébe. Ilyen feltételek mellett a szerződésekhez kapcsolódó működési veszteségek fedezésére kapott támogatás teljes összege alacsonyabb az ezen az alapon elszenvedett tényleges veszteségei összegénél, és így a KWW nem részesült többlettámogatásban.

36 Először is a felperesek azt adják elő, hogy még ha a versenyképességi támogatás működési támogatásnak is minősül, akkor sem kizárólag a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek megtérítésére irányul, amint ez az első és a második jóváhagyó határozatból, valamint a Németországi Szövetségi Köztársaság által a Bizottsággal közölt dokumentumokból következik. A felperesek szerint a versenyképességi támogatás annak lehetővé tételére irányult, hogy a Közösség területén működő valamennyi hajógyár versenyképes maradjon az ázsiai hajógyárakkal szemben, amelyek a hajógyártás világpiaci versenyét torzító hatású támogatásokban részesültek. Az a tény,

hogy a versenyképességi támogatás összegét a hajógyártási szerződések összege alapján állapították meg, nem jelenti azt, hogy a támogatás nyújtását azoktól a veszteségektől tették függővé, amelyek az említett szerződésekből származhattak. A felperesek következésképpen azt állítják, hogy a KWW a versenyképességi támogatást szabadon fordíthatta a szerződésekből származó veszteségeken kívüli egyéb működési költségekre.

37 A felperesek az Elsőfokú Bíróság írásbeli kérdéseire válaszul ezenkívül megjegyzik, hogy a versenyképességi támogatást a 90/684 irányelv 4. cikke és a Richtlinien für die Gewährung von Wettbeverbshilfen an Werften in der Bundesrepublik Deutschland auf dem in Artikel 3 des Einigungsvertrages genannten Gebiet (az egyesítési szerződés 3. cikkében említett területen létesített németországi hajógyáraknak nyújtott versenyképességi támogatásra vonatkozó, 1991. július 22-i irányelvek; a továbbiakban: német irányelvek) (*Bundesanzeiger* 1991., 5153. o.) alapján hagyták jóvá. A felperesek előadják, hogy az említett irányelveket bejelentették a Bizottságnak, amely jóváhagyta azokat. Ebből többek között az következik, hogy ha a versenyképességi támogatást az alapján nyújtották, hogy kötöttek-e hajógyártási szerződést, vagy sem, akkor a támogatást az említett szerződésekből származó veszteségeken kívüli egyéb működési költségekre is lehet fordítani.

38 Végül a felperesek előadják, hogy a versenyképességi támogatás átalányösszegnek minősül, amely nem lehet visszatérítés tárgya. Egyrészt megjegyzik, hogy a német irányelvek kifejezetten rendelkeztek arról, hogy a versenyképességi támogatás nem téríthető vissza. Másrészt azt állítják, hogy a KWW-nek nyújtott versenyképességi támogatást nem a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek fedezésére használták fel, hanem könyvelési szempontból a KWW egyéb működési költségekkel csökkentett tartalékaira különítették el.

39 A Bizottság erre azt válaszolja, hogy nem követett el hibát azzal, hogy a versenyképességi támogatás címén kapott támogatás összegét beleszámította a KWW által a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek fedezésére kapott támogatások teljes összegébe, mivel – amint azt a megtámadott határozat 94-96. pontjában megállapította – a versenyképességi támogatást egyrészt „a szerkezetátalakítás során keletkező veszteségek" fedezésére hagyták jóvá, másrészt olyan „bevételi formát" jelentett, amely lehetővé tette

a KWW számára, hogy csökkentse a szerződésekhez kapcsolódó veszteségeit, és ezáltal a működési támogatás iránti szükségletét.

40 Ezenkívül a Bizottság az Elsőfokú Bíróság írásbeli és szóbeli kérdéseire adott válaszul arra hivatkozik, hogy a versenyképességi támogatást a 90/684 irányelv 4. cikke alapján nyújtották, és az volt a célja, hogy a Közösség területén található valamennyi hajógyár számára lehetővé tegye a saját területükön található hajógyárakat támogatásban részesítő egyes ázsiai országok által támasztott tisztességtelen verseny kivédését. Egyrészt a Bizottság e tekintetben kifejti, hogy jóllehet annak, hogy a KWW versenyképességi támogatásban részesüljön, nem volt feltétele, hogy a szerződésekhez kapcsolódó veszteségeket szenvedjen el, ezt a támogatást az összes megkötött hajógyártási szerződésben rögzített eladási ár alapján számolták ki. A Bizottság szerint ezért az említett támogatás nyújtása csökkenti a szerződésekhez kapcsolódó veszteségeket. Másrészt a Bizottság úgy ítéli meg, hogy a versenyképességi támogatást bele kellett számítani a kizárólag a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek címén nyújtott támogatások teljes összegébe, mivel a Németországi Szövetségi Köztársaság által 1992. november 27-én a Bizottsághoz címzett levélből következően a KWW csak azért fogadott el a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek címén 450 000 000 DEM támogatást, nem pedig 569 600 000 DEM-et, ahogyan azt eredetileg a THA és a Kvaerner a kizárólagos tárgyalások során tervezte, mert a szerződéshez kapcsolódó veszteségei fedezésére versenyképességi támogatást is kap.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

41 A felperesek lényegében arra hivatkoznak, hogy a Bizottság nyilvánvaló értékelési hibát követett el azáltal, hogy a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek fedezésére kapott támogatások teljes összegébe beleszámította a ki nem fizetett versenyképességi támogatás megtérítése címén nyújtott 62 500 000 DEM-et.

42 Az ítélkezési gyakorlat szerint annak megállapításához, hogy a Bizottság elkövetett-e a tények mérlegelésekor olyan nyilvánvaló hibát, amely indokolttá tenné a megtámadott

határozat megsemmisítését, a felperes által felhozott bizonyítékoknak elégségesnek kell lenniük ahhoz, hogy a szóban forgó határozatban elfogadott tények értékelését hihetőségétől megfosszák (az Elsőfokú Bíróság T-380/94. sz., AIUFFASS és AKT kontra Bizottság ügyben 1996. december 12-én hozott ítéletének [EBHT 1996., II-2169. o.] 59. pontja).

43 A jelen ügyben elöljáróban azt kell megállapítani, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban három lépésben fejtette ki az annak megállapításához vezető gondolatmenetet, hogy a KWW 25 999 000 DEM támogatást kapott, amely a szerződésekhez kapcsolódó tényleges veszteségek összegére tekintettel többletnek minősül.

44 Először is, miután a megtámadott határozat (13)–(19) preambulumbekezdésében a Bizottság felidézi a különösen az első és a második jóváhagyó határozat alapján jóváhagyott támogatások különböző elemeit, a megtámadott határozat (118) preambulumbekezdésében kifejti, hogy a támogatásnak az 1995. december 31-ig történő felhasználását illetően a KWW könyvvizsgálójának jelentését vette alapul, amelyet a Németországi Szövetségi Köztársaság 1996. július 9-én küldött meg a Bizottságnak (a továbbiakban: 1996. július 9-i jelentés), és ez alapján azt állapította meg, hogy a KWW a következő támogatásokban részesült:

– 450 000 000 DEM szerződésekhez kapcsolódó veszteségek címén;

– 62 500 000 DEM a KWW által meg nem kapott versenyképességi támogatás megtérítése címén.

45 A ki nem fizetett versenyképességi támogatás megtérítése címén kapott 62 500 000 DEM-re vonatkozóan a megtámadott határozat (116) preambulumbekezdéséből kitűnik, hogy a Bizottság úgy ítélte meg, hogy az első és a második jóváhagyó határozatban összesen 73 000 000 DEM versenyképességi támogatást hagytak jóvá, de ennek az összegnek egy részét, 10 500 000 DEM-et végül nem bocsátottak a KWW rendelkezésére, és csak 62 500 000 DEM-et fizettek ki neki.

46 A Bizottság továbbá a megtámadott határozat (91) és (117) preambulumbekezdésében megjegyzi, hogy a KWW-nek bizonyos típusú hajókra („Kassettenschiffe") vonatkozó szerződéseket nem kellett végrehajtania, és ezért ezen az alapon nem is kapott támogatást. A Bizottság ezért kifejti, hogy a megtámadott határozatban nem vette figyelembe azt a támogatást, amelyet az említett szerződéseknek megfelelő összeg, azaz 34 600 000 DEM erejéig hagyott jóvá, és amely a második jóváhagyó határozatban jóváhagyott, 617 100 000 DEM összegű teljes működési támogatás részét képezte.

47 Így a Bizottság a megtámadott határozat (118) preambulumbekezdésében megállapítja, hogy a felperesek „a szerkezetátalakítási időszak alatt" összesen 512 5000 000 DEM támogatásban részesültek, amelyből 450 000 000 DEM-et a szerződésekhez kapcsolódó veszteségekre, 62 500 000 DEM-et pedig a ki nem fizetett versenyképességi támogatás megtérítése címén kaptak.

48 Másodszor, a Bizottság a megtámadott határozat (119) preambulumbekezdésében rámutatott arra, hogy a KWW szerződéseihez kapcsolódó tényleges veszteségek összege a Németországi Szövetségi Köztársaság által számára 1999. június 30-i szakértői vélemények szerint 404 101 000 DEM-et tett ki.

49 Következésképpen a Bizottság a megtámadott határozat (120) preambulumbekezdésében úgy véli, hogy a KWW a szerződéseihez kapcsolódó tényleges veszteségeinél 108 399 000 DEM-mel több támogatásban részesült.

50 Harmadszor, a Bizottság a megtámadott határozat (116) és (121) preambulumbekezdésében rámutat arra, hogy a KWW nem kapott meg 82 400 000 DEM „működési támogatást, amelyet a Bizottság korábban [helyesen: a szerkezetátalakításra vonatkozóan] hagyott jóvá", és amely a „régi adósságok elengedésének" felel meg. Ilyen feltételek mellett a Bizottság úgy véli, hogy „az, hogy a veszteségre adott [helyesen: az, hogy a szerződésekhez kapcsolódó veszteségekre adott] többlettámogatást a meg nem kapott működési támogatással szemben figyelembe vegyék, egybevág a Bizottságnak a jóváhagyó határozatokban tett kötelezettségvállalásával, amely szerint gondoskodik arról, hogy a kedvezményezett csak a szerkezetátalakításához szükséges támogatást kapja meg".

51 A Bizottság ez utóbbi megállapításból a megtámadott határozat (121) preambulumbekezdésében azt a következtetést vonja le, hogy a 82 400 000 DEM-et le kell vonni a KWW által a szerződésekhez kapcsolódó veszteségekre kapott 108 399 000 DEM összegű többlettámogatásból.

52 A Bizottság ezért három megállapítás alapján, miszerint először is a KWW „a szerkezetátalakítási időszak alatt" összesen 512 500 000 DEM támogatásban részesült, másodszor hogy összesen 404 101 000 DEM szerződésekhez kapcsolódó tényleges veszteséget szenvedett el, harmadszor pedig hogy nem fizették ki neki a jóváhagyott 82 400 000 DEM összegű támogatást, a megtámadott határozat (121) preambulumbekezdésében az állapította meg, hogy a KWW 25 999 000 DEM összegű többlettámogatásban részesült, amelynek el kell rendelni a visszatérítését.

53 Ezért egyrészt rá kell mutatni arra, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban azt állapította meg, hogy a KWW által a ki nem fizetett versenyképességi támogatás megtérítésére kapott 62 500 000 DEM a szerződésekhez kapcsolódó tényleges veszteségek fedezésére irányuló és arra felhasznált támogatások részét képezi, és ez az összeg – legalábbis részben – visszatéríttethető.

54 Másrészt ha abból indulunk ki, hogy a KWW csak a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek címén 450 000 000 DEM–et kapott, ahogyan azt a felperesek állítják, a 62 500 000 DEM összegű versenyképességi támogatást nem kellett volna figyelembe venni a megtámadott határozatban, és ezért azt kellene megállapítani, hogy a Bizottság tévesen következtetett többlettámogatás fennállására. Ebben az esetben ugyanis a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek címén kapott összes támogatás a 82 400 000 DEM ki nem fizetett támogatás levonása után 367 600 000 DEM lenne, amely kevesebb, mint a KWW által e tekintetben elszenvedett tényleges veszteségeknek megfelelő 404 101 000 DEM teljes összege.

55 A fenti 53. és 54. pontban foglalt megállapításokra tekintettel tehát azt kell megvizsgálni, hogy a jelen ügyben a Bizottság nyilvánvaló értékelési hibát követett-e el azáltal, hogy a KWW-nek a ki nem fizetett versenyképességi támogatás megtérítésére

nyújtott 62 500 000 DEM-et figyelembe vette a KWW által a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek fedezésére kapott támogatás teljes összegének meghatározásánál.

56 Először is megállapítható, hogy mind a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek fedezésére jóváhagyott támogatás, mind a versenyképességi támogatás a 90/684 irányelv 4. cikkének (1) bekezdésében említett működési támogatások csoportjába tartozik.

57 Rá kell mutatni azonban arra, hogy az első és a második jóváhagyó határozatból – amelyek releváns részeit a fenti 13. és 14. pont idézi – kitűnik, hogy a Bizottság egyértelműen különbséget tett a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek fedezésére szánt támogatás és a versenyképességi támogatás között. Egyrészt ugyanis az említett határozatok 6 100 000 DEM, illetve 66 900 000 DEM, azaz összesen 73 000 000 DEM összegű „versenyképességi támogatásról" rendelkeznek, amelyből a felek által nem vitatottan csak 62 500 000 DEM-et fizettek ki. Nem esik szó arról, hogy ezt a támogatást a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek fedezésére kell fordítani. Másrészt az említett határozatok 11 700 000 DEM, illetve 46 600 000 DEM összegű támogatásról rendelkeznek, amellyel kapcsolatban kifejezetten kimondják, hogy az kizárólag „az 1990. július 1-je után kötött hajógyártási szerződésekből származó veszteségek egy részét fedez[het]i".

58 Az tűnik ki továbbá az átvételi szerződés rendelkezéseiből, amelyekre a Bizottság a fenti 13. és 14. pontban említett első és második jóváhagyó határozatban támaszkodott, hogy a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek címén kilátásba helyezett támogatás különbözik a versenyképességhez kapcsolódó támogatástól. Egyrészt az átvételi szerződés 7. cikkének (6) bekezdése alapján a THA-nak „a szerkezetátalakítási időszak alatt a [KWW] termelékenységének csökkenéséből származó […] veszteségek finanszírozására és a [KWW] [akkori] alacsony versenyképességéhez kapcsolódó veszteségekre 450 000 000 DEM összegű" támogatást kellett nyújtania. Másrészt az átvételi szerződés 18. cikkének (1) bekezdése alapján a THA-nak 73 000 000 DEM-et kellett kifizetnie a KWW-nek abban az esetben, ha az utóbbi nem kapja meg a hajógyártási támogatást. Ugyanígy az állami támogatások kifizetésének előzetes tervében, amelyet az átvételi szerződéshez csatoltak és bejelentettek a Bizottságnak, a versenyképességi támogatás összege az egyéb működési veszteségek – ideértve a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek – fedezésére irányuló támogatások összegeitől elkülönülve szerepel.

59 Ennélfogva még ha a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek fedezésére irányuló támogatás és a versenyképességi támogatás ugyanúgy a 90/684 irányelv 4. cikkének (1) bekezdésében említett működési támogatások csoportjába is tartozik, a Bizottság az első és a második jóváhagyó határozatában a Németországi Szövetségi Köztársaság által megküldött dokumentumok alapján ennek ellenére különbséget tett az említett két támogatás között, amelyeknek eltérő volt a rendeltetése: az egyik a KWW szerződéseihez kapcsolódó veszteségek fedezésére, a másik a versenyképességi hiányosságainak kiegyenlítésére irányult.

60 Másodszor, az 1993. február 10-i határozat, amellyel a Bizottság a 90/684 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése alapján úgy határozott, hogy az összes német hajógyárat érintő versenyképességi programnak a német hatóságok által eszközölt módosításai tekintetében nem emel kifogást, egyáltalán nem említi azt, hogy a versenyképességi támogatást kizárólag a szerződésekhez kapcsolódó veszteségekre lehet fordítani. Az említett határozatból valójában az tűnik ki, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaság által a Bizottságnak az első és a második jóváhagyó határozat elfogadását megelőzően bejelentett versenyképességi támogatási program annak lehetővé tételére irányul, hogy a német hajógyárak versenyképesek maradjanak, „amennyiben olyan országok más hajógyáraival állnak versenyben, amelyekben több hajógyártási támogatást nyújtottak", azt azonban nem fejti ki a Bizottság, hogy a versenyképességi támogatást milyen meghatározott veszteségekre kell fordítani.

61 A Bizottság maga egyébként úgy ítéli meg, hogy a versenyképességi támogatás nem feltétlenül irányul a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek fedezésére.

62 Egyrészt a Bizottság az Elsőfokú Bíróságnak a versenyképességi támogatási programra vonatkozó írásbeli kérdéseire válaszul kifejezetten elismeri azt, hogy „[a 90/684 irányelv 4. cikk] szerint a [német területen található hajógyárak] attól függetlenül részesülhettek [versenyképességi] támogatásban, hogy az érintett [hajógyártási] szerződés veszteséggel zárul-e", hogy „[m]ás szóval a [versenyképességi] támogatásban való részesülésnek nem volt feltétele a [hajógyártási] szerződéshez kapcsolódó veszteségek elszenvedése", valamint az Elsőfokú Bíróság által tárgyaláson feltett kérdésekre válaszul azt, hogy „az elszenvedett veszteségektől függetlenül bárki részesülhet ebben a támogatásban". Következésképpen a Bizottság – legalábbis hallgatólagosan – elismeri, hogy nincsen okozati összefüggés a versenyképességi támogatás nyújtása, és azon tény között, hogy a szerződések megkötése idézett-e elő veszteségeket. Ezért

mint hatástalant el kell utasítani a Bizottság arra vonatkozó érvét, miszerint a versenyképességi támogatást a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek fedezésére kell fordítani, mivel ennek a támogatásnak az összegét a valamennyi megkötött hajógyártási szerződés értéke alapján számították ki.

63 Másrészt a német irányelvek 3. cikkének (1) bekezdéséből kitűnik, hogy „[a] versenyképességi támogatás akkor nyújtható, ha a német hajógyárak 1990. július 1-je és 1993. december 31. között kötelező erővel [hajó]gyártási és -átépítési megrendelést fogadtak el". Az említett irányelvek azonban semmilyen módon nem tartalmazzák azt, hogy a versenyképességi támogatást kizárólag a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek fedezésére, nem pedig a hajógyárak működéséhez kapcsolódó egyéb veszteségekre lehet fordítani. Továbbá az, hogy az irányelvek ezt nem említik, magának a versenyképességi támogatásnak a céljával is összeegyeztethető, amely a Bizottság 1993. február 10-i határozatából (lásd a fenti 10. pontot) következően arra irányul, hogy valamennyi európai hajógyár, és nem csak a Warnow Werft hajógyár számára lehetővé tegye, hogy azok egyes ázsiai országokkal felvegyék a versenyt a világpiacon, függetlenül attól, hogy az említett hajógyárak elszenvedtek-e hajógyártási szerződések megkötéséhez kapcsolódó veszteségeket.

64 Így az első és a második jóváhagyó határozat, az 1993. február 10-i bizottsági határozat, a német irányelvek és magának a versenyképességi támogatásnak a célja alapján azt kell megállapítani, hogy a KWW nem köteles az említett támogatást meghatározott költségekre, így a szerződésekhez kapcsolódó veszteségekre fordítani.

65 Harmadszor, az 1996. július 9-i jelentés ismerteti, hogy a KWW ténylegesen 62 500 000 DEM-ben részesült a ki nem fizetett versenyképességi támogatás megtérítése fejében, és hogy az említett támogatás a működési támogatás körébe tartozik. Ez a jelentés azonban nem részletezi, hogy ez az összeg a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek fedezésére irányult-e, és hogy valóban arra használták-e fel. E tekintetben meg kell állapítani, hogy a Bizottság nem vitatja a felperesek azon állítását, miszerint a KWW által a versenyképességi támogatás megtérítése fejében kapott összeget könyvelési szempontból nem a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek fedezésére, hanem a KWW tartalékaira különítették el.

66 Következésképpen rá kell mutatni arra, hogy a Bizottság az 1996. július 9-i jelentés alapján nem állapíthatja meg azt, hogy a versenyképességi támogatást ténylegesen a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek fedezésére fordították.

67 Negyedszer hangsúlyozni kell, hogy az Elsőfokú Bíróság által a tárgyaláson feltett kérdésekre előadott válaszában Bizottság nem vitatta a felperesek azon érveit, miszerint lényegében a KWW felhasználhatta a versenyképességi támogatást a szerződésekhez kapcsolódó veszteségeken kívüli egyéb költségek fedezésére is.

68 A fenti megállapításokból tehát egyrészt az következik, hogy a versenyképességi támogatás olyan működési támogatásnak minősült, amelynek felhasználásáról a KWW szabadon dönthetett, másrészt pedig hogy a Bizottság nem bizonyította, hogy a KWW az említett támogatást ténylegesen a szerződésekhez kapcsolódó veszteségei fedezésére fordította.

69 Ezért azt kell megállapítani, hogy a Bizottság nyilvánvaló értékelési hibát követett el, amikor úgy ítélte meg, hogy a versenyképességi támogatást a KWW-nek kizárólag a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek fedezésére nyújtott támogatásokhoz kell számítani.

70 A Bizottság által e tekintetben felhozott érveknek nem adható hely.

71 Először is mint hatástalanokat el kell utasítani azokat a bizottsági érveket, amelyek szerint a versenyképességi támogatást figyelembe kell venni a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek fedezésére nyújtott támogatás összegének kiszámításánál, mivel az említett támogatás „a szerkezetátalakítási időszak alatt" jóváhagyott támogatás teljes összegének részét képezi, vagy olyan „bevételi formát" jelent, amely lehetővé tette a KWW-nek nyújtott működési támogatás teljes összegének csökkentését. Ezekkel az érvekkel semmi esetre sem cáfolhatók a fenti 68. és 69. pontban kifejtett megállapítások.

72 Mint hatástalant el kell továbbá utasítani a Bizottság azon érvét, miszerint a Kvaerner a THA-val a Warnow Werft hajógyár KWW általi megszerzése tárgyában folytatott kizárólagos tárgyalások során csak azért fogadta el azt, hogy a KWW a szerződésekhez kapcsolódó veszteségek címén 450 000 000 DEM-ben részesüljön, és nem 569 600 000 DEM-ben, ahogyan azt eredetileg kilátásba helyezték, mert a KWW ezenkívül versenyképességi támogatást is kap.

73 A fenti megállapításokra tekintettel a megtámadott határozatot meg kell semmisíteni, anélkül hogy az Elsőfokú Bíróságnak határoznia kellene a második jogalap első részéről, valamint a felperesek által előterjesztett többi jogalapról.

A költségekről

74 Az eljárási szabályzat 87. cikkének 2. §-a alapján az Elsőfokú Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte.

75 Mivel a jelen ügyben a Bizottság pervesztes lett, a felperesek kérelmének megfelelően kötelezni kell a költségek viselésére.

A fenti indokok alapján

AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁG (első tanács)

a következőképpen határozott:

1) Az Elsőfokú Bíróság megsemmisíti a Németország által a Kvaerner Warnow Werft javára végrehajtott állami támogatásról szóló, 2004. október 20-i 2005/374/EK bizottsági határozatot.

2) A Bizottság viseli saját költségeit, valamint köteles viselni az Aker Warnow Werft GmbH és a Kvaerner ASA részéről felmerült költségeket.

Tiili Dehousse Wiszniewska-Białecka

Kihirdetve Luxembourgban, a 2009. március 10-i nyilvános ülésen.

Aláírások